LAMONT, LAYTON and SWYSTUN
АДВОКАТИ, НОТАРІ І Т. Д.
Перепроваджуємо справи карні і цивільні, розводові, спадкові, інкорпораційні та старокрайові. Пишіть по українськи на адресу:
606-608 McArthur Bldg.,
Winnipeg, Man.
Резиденція п. В. Свистуна:
1701 Arlington Street
Telephone 58 097

СТЕФАН СИВАК
КРАВЕЦЬ
Робить сути до міри
Ціни: від 18. до 35 дол.
НОВІ ФУТРА І НАПРАВИ.
Телефон: **55 847**
391 Tweed Ave., Elmwood,

McMURRAY, GRESCHUK, WALSH & MICAY
Адвокати, Повновласники,
і т. д.
Телефон Офісу
95 030
609-611 McArthur Bldg.
Winnipeg, Man.

БОРОТЬБА ЗА ВОЛЮ

Ч. 5-6 Рік І. Травень-Червень, 1940. Вінніпег, Канада

THE STRUGGLE FOR FREEDOM

May-June, 1940.
No. 5-6, Vol. I.

Winnipeg, Man.
Canada

Published by:
D. VITOWSKY ASS'N
667 Flora Ave.

Printed in Canada

ІВАН ФРАНКО

Двацять чотири роки без великого Каменяра — Україна.

Від смерти Шевченка ніхто з українців не добув собі більшого імени на всіх просторах України й ширшого розголосу між чужими, як Іван Франко. На це велике багацтво і різнородність його діяльности та творчої праці. Політика й поезія, публіцистика й філософія, новелістика й літературна критика, повість і історія, драма й етнографія, комедія й соціольогія, література перекладів і редагування часописів — все те одночасно, всуміш стало полем його творчої праці та глибоких дослідів. Він находив насолоду в відчитуванні давніх полилялих рукописів і разом із тим із глибин душі добував правдиві ізмарагди почування, уяви й думки; занурювався у дослідах над староукраїнськими апокрифами й повістями і разом із тим "у днях журби" виливав терпіння своє й свого народу; вслухувався у гомін українських народніх пісень, поринав у глибінь народніх приповідок і разом із тим намічував пильно людські типи й характери та виводив їх у своїх повістях; прослідживав давні твори народньої музи, наслухуючи одночасно, як бє живчик життя сучасної йому суспільности, сягав до індійських леґенд, жидівських мельодій і разом із тим продумував над поліпшенням соціяльних та економічних відносин народнього життя, вказуючи нові шляхи; сходив у низини "на дно" і враз із тим на бистрих крилах уяви й думки зносився "на вершини", туди, куди є доступ тільки геніям...

Сам глядів на свою працю, як на твердий життєвий обовязок.

—"Муруючи стіну — говорив він на свому ювілейному святі 25-ліття літературної діяльности в 1898 р., коли дякував за слова признання з боку громадянства —муляр кладе в неї не тільки самі гранітні квадри, але, як випаде, то і труск і обломки й додає до них цементу. Так само і в тім, що я зробив, може й знайдеться деякий твердий камінь, але певно найбільше буде того труску і цементу, яким я заповнював люки і шпари"... А далі говорив:

"Як син селянина, вигодований твердим мужицьким хлібом, я почував себе до обовязку віддати працю тому простому народові".

І віддавав її щиро до кінця свого життя.

Богдан Лепкий

ПАМЯТИ І. ФРАНКА

В яку скалу ти джаґаном не вдар,
Скрізь відгукнеться тобі Каміняр.

Куди не глянь, кудою не піди,
Побачиш скрізь його тверді сліди

Тут над ЗІВЯЛИМ ЛИСТЯМ він думав,
Там з БЕРКУТОМ Карпат обороняв,

А там з ВИШЕНЬКИМ із Афонських гір
Тужливий погляд слав до рідних зір.

Тужливий погляд знад голубих вод
У чорну прірву, де страждав народ.

То знов, гляди,— з левад, з лугів, з лісів
На львиний суд скликає всіх звірів,

Бо ЛИС МИКИТА, звісний горлоріз
Вже за багато вилляв крови й сліз.

І навіть льва він підіймав на сміх,—
Пора) йому спокуту вати гріх.

"На суд його, на суд!" — гукає лев,
Аж зі страху листки падуть з дерев.

І мов потік пливе звірний люд,
Щоб над Микитою зробити суд.

Та ще в лісах триває суд отсей,
Як від пустині йде пророк МОЙСЕЙ.

В очах огонь, а в серці біль і жах,—
Хто поведе народ на волі шлях?

Хто діло, ним почате, довершить?...
В пустині тихо, лиш змия сичить.

В пустині тихо, чути глас: "умреш!
Куди ішов, туди не увійдеш!?...

Іде Мойсей, скрижалі у руці,
А діти мечуть в нього камінці,

І насміхаються, що він старий,
Колись сильний, а нині не грізний.

Колись їх вождь провідник,— тепер
Чужий для серць і ворог для шатер.

Чому не скаже "так", а все лиш "ні і ні"
Чому скитається в пустині, в чужині?

Вже сорок літ веде їх і веде,
Мабуть не зна сам куди і де іде...

Мовчить Мойсей і в хмарах Бог мовчить,
Між камінчиками змия сичить.

А. Г.

ДРУГА РІЧНИЦЯ ГАНЕБНОГО ВЧИНКУ ВОРОЖОЇ РУКИ

В тяжкій хвилі кожного народу вибиваються на вершок проводу здібні одиниці, що поривають цілий нарід за собою і ведуть його до бажаної мети. Такими в 1917-20 рр., в часі визвольних змагань, в тім хаосі, коли Україна горіла в огні революційної боротьби з відвічними ворогами за свою волю, а навіть треба було боротися зо своїми — сл. п. С. Петлюра й Евген Коновалець були велитнями, яких революційна стихія видвигнула на провід виконати важне історичне завдання українського народу. І оба вони виконювали це завдання з найбільшою ідеєю завзяттям, до кінця свого життя. Та хоч не дійшли вони до вершин бажаної цілі, то великий шлях проробили, що вже сьогодня не буде тих труднощів з якими їм треба було боротися — нема чужих ізмів вселюдського братерства. Їхнім йде нове покоління, що завзято прямує в боротьбі з ворогами до здійснення великої ними мети, яку накреслили ці два великі провідники власним життям, власною кровію! Хоч вороги знищили їх вважаючи, що тим самим вдасться їм вбити визвольну ідею українського народу,— помилилися! Їхні славні імена лунали в народі в часі революції, їхні імена живуть в серцях народу під тяжким ворожим гнетом, що є доказом, як ворог лютує в своїй пресі проти Е. Коновальця і С. Петлюри, що поверх вже двацять років нищить український нарід, щоб вбити в народі ту ідею, любов до волі, яку провадили ці два велетні.

Ворог знищив їхнє життя, але духа не знищить— він живе в народі все сильніше й сильніше, і прийде та хвиля пімсти, коли народ відплатиться за пролиту кров своїх провідників, за мільйони знищених кращих синів нашого народу.

Але треба сказати, що й до цього часу деякі українці не зрозуміли тих кличів, які пок. Е. Коновалець

писав й переконував на еміграції, щоб не були байдужними, готовилися до великого діла і йшли правильним самостійним шляхом:

"Які підходи, міркування й методи визвольної акції в поодиноких українських угрупуваннях не булиб, на кого згадані угрупування не орієнтувалисяб й на чию допомогу вони не чикалиб,— одно для всіх українців, оскі льки вони не фантасти чи злочинці, мусить бути ясним: ВІДНОВЛЕННЯ Й ЗАКРІПЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ Є, БУДЕ Й МУСИТЬ БУТИ НАЙБІЛЬШ ВАЖНИМ МОМЕНТОМ НАШОЇ БОРОТЬБИ. БОЖ НІЯКИЙ ЧУЖИНЕЦЬ,— БУДЕ ЦЕ МОСКАЛЬ, ПОЛЯК, НІМЕЦЬ, ЧИ ХТО ІНШИЙ — за нас і нашу державність не буде проливати кров. Ніхто задля наших гарних очей не дасть нам Української Держави, в якій наш нарід, нічого не вложивши, мігби щасливо й вільно зажити. Колиб навіть прийшло до того, що якийсь нарід ніби ЗА НАС боровся, то ціна цьому буде так великою, що відновлена українська державність буде тільки на папері, а Україна стане кольонією, де пануватимуть чужинці, а не ми. (Радянська Україна).

Почти заведено в 1464-ім році, то є 476 р. тому.

Нюфавндленд—це є провінція Канади. У Нюфавндленд є 40,000 (сорок тисяч) озер.

Досі знаємо около 10,000 (10 тисяч) різних риб.

Будова Суезького Каналу коштувала 26,000,000 (26 міліонів долярів.

Кит може плисти 12 миль на годину.

Легені людини містять в собі 75 міліонів воздушних клітин.

Пустині покривають 24 части всьої поверхні землі.

Зі слоня маємо около 50 фунтів білої кости.

В деяких місцевостях в Індії — овець вживають до праці замість волів або коней.

Тибетанці, на знак повної пошани привитання — виставляють язик.

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

Невже я зайвий чоловік
тому, що люблю безумно
Україну?

Важкі змагання, що їх вів й веде наш нарід з большевицьким окупантом на Східних й Західних Землях України, потягають за собою тисячі й тисячі втрат з рядів визначних діячів, працівників пера й селян. Червоні бюрократи Москви всіх винищують, щоб лише вдержати владу на Україні, де нарэд бунтується, щоб вирватися з розбишацької тюрми.

Одним із найбільш визначних оборонців українства, що видав безпощадну боротьбу червоній Москві, був Микола Хвильовий, який по довголітній боротьбі вистрілом з револьвера відібрав собі життя в 1933 році. в місяці травні. Цей вистріл був протестом перед світом, що Москва, яка була із за царя, такою остала надальше до українського народу. Цей стріл з револьвера перервав нитку йогой працьовитого й бурхливого життя, яке він в цілості присвятив був справі збереження душі свого народу перед азіяцькими впливами, що їх насильно стараються вщіпити "власть і-мущі" на Україні. Хвильовий бачив, що психіка сьогоднішніх українців має багато азіятських черт, які одічила ще з давніх передісторичних часів, а які поглиблюються під впливом зносин з Москвою. Подих азіятських орд і тінь Тамерляна залишили свої сліди на психіці нашого народу. Щоб викорінити ті ціхи, старається Хвильовий випровадити Україну на цілях західної Европи, відділюючи українську культуру від московської, яка є Україні психольогічно чужа. В своїх теоретичних працях ("Думки проти течії", "Камогрядеш" і др.) домагається Хвильовий радикального зірвання з Москвою культурних і економічних зносин, поборює темноту й неуцтво, бажає створити окремі шляхи розвою української культури, словом змагає до цього, щоб вивести "хохланцію на великий історич-

ний тракт". Ці самі кличі голосив і переводив в життя в практиці. Як член літературних організаціій ("Гарт", "Вапліте") старався втягнути до них правдиво здібних одиниць без огляду на їх клясове положення, намагався викинути з літератури "марксистську ідеологію" та аґітацію, а створити таке мистецтво, яке має західна Европа.

Ці думки Хвильового знайшли широкий відгук серед однодумців але рівночасно викликали нагінку на творця "хвильовізму". "Хвильовизм зачинає розкладово впливати! Іде супротивна хвиля — супроти течії ожвтня в літературі! Кривлення Хвильового треба припинити!" кричала офіційяльна критика устами Коряка, А. Хвилі, С. Щупака і др. А письменник щораз далі відсунувся від "вульґарного марксизму", отрясався від "лівизни" і ставав на шлях національний. Своє нове становище виразно зазначив у повісті п. н. "Вальдшнепи". Дав у ній безпощадну критику большевицької ідеології ("революція доживає останні дні" її повне банкроцтво, а висунув на перший плян животність національної ідеології. Большевицька критика визнала цю повість шкідливою для своєї ідеольогії; "Хвильовий пробує забивати в організм партії отруєні націоналізмом голки й організує суспільну думку українського націоналізму на рад. Україні. Він одривав себе від інтернаціоналізму і стає з кожним днем більш упевнено на шлях українського націоналізму". Нагінка скінчилася для Хвильового трагічно. Він мусів знищити кінець свої повісти й "покаятися". Його насильно впхали в офіційяльні літературні організації й накинули важкі кайдани на його індивідуальність, що дусилася у існуючій атмосфері. Не можучи знести цього пониження й кривлення душею й не маючи змоги вийти з духової тюрми, він наложив на себе руку.

Залишив по собі цілий ряд оповідань та поезій. В поемі "В елєктричний вік" говорить так:

..... ще довго буде степ ревти.
Я знаю це.
нераз іще гостей
з звірячими очима,

що гірше татарви
часів перегорівших
чекатиму до себе.
Хай буде й так! — інакше не можна...

ПРОБЛЄМИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В КАНАДІ

(Короткий переказ реферату Дра М. І. Мандрики на зборах Товариства Української Культури, у Вінніпеґу, 15-го Травня, 1940)

Тілько нарід, що має культуру, може затриматися, тілько діти такого народу можуть займати рівне місце серед інших людей. Одиниці з того народу, що згубили свою культуру, або одиниці, що відірвалися від культури свого народу, будуть завжди під ногами інших, без чести, поваги і добробуту. Навіть коли хтось один і вибереться вище, він завжди буде терпіти моральне приниження від інших, зневагу. А це тому, що кожна культура є глибоко національна, подібно як кожна дитина є дитиною своєї матері.

ЩО-Ж ТАКЕ КУЛЬТУРА?

Учені дають коротку відповідь:- це є ОРГАНІЗАЦІЯ МАТЕРІЇ І ПСИХІКИ (або духу). Організація матерії, себ-то техніка — як от: уживання машин, елєк-

трики, культура землі і т. інше,— може бути і не-національна, але для народу вона має найбільше значіння, коли має ціли національні. Напримір, українці можуть користати машинами, бути інжінірами і т. ін. і московській державі, але найбільша користь від того буде не для українського народу, а для московської держави.

Щож до орґанізації психічної, то ця сторона культури завжди є національною. Це є: світогляд людини чи народу, також суспільні форми життя від народження і до смерти — як от відношення до родини, до людей взагалі, релігія чи віра, звичаї, уміння і знання для щоденного життя, звички до їди, ноші і т. ін. Сюди також відноситься мова, мистецтво в усіх його галузях.

ЯК РОЗВИВАЄТЬСЯ ПСИХІЧНА СТОРОНА КУЛЬТУРИ? От подивимось:

Приходить в світ дитина, як казали латинці, як — "табуля раса", себ-то як чиста дошка до писання. Дитина не має ще ні знання, ні звичок. Те все дістає дитина від матері і цілої родини, що оточує дитину. Дитина дістане все те, що її мама і родина дістали від своєї родини (і пізніше від школи, близьких людей та ширшого коло неї суспільства). Того, що набереться дитина від матері, є так забагато, хоч воно й складається з дрібничок, що треба рахувати те надбання тисячами, може десятками тисяч річей. І тому його забути, викинути, замінити чимось іншим неможливо. Щоб воно було інше, треба, щоб дитина від самого народження попала до чужої матері і до цілком чужого національного суспільства.

Тому то, коли навіть люди виїзжають в чужі краї, а живуть родинами та своїми національними ґуртами, вони привозять з собою все те, що дістали від матері, від баби, прабаби і т. ін., словом — спадщину національної психічної культури, тісно повязаної з матеріяльною культурою щоденного істнования.

Тому то психічна культура є суто-національна і ми знаходимо тут в Канаді, в інтернаціональнім суспільстві, що кожна національність держиться себе і нікого до себе не приймає, живе своїм життям і лише про себе дбає, хоч назовні здається, що всі перемішані. Як придивитеся близше, то побачите, що скачмени думають, співають, поводяться, вірять, їдять і т. ін. ПО СВОЄМУ, а жиди по своєму. Те саме з анґлійцями, ісляндцями, німцями і т. ін. І чим більша спільність і єднання в такій національній ґрупі, тим вона сильніша, ліпше стоїть і більше має. Її респектують за її силу. А коли якась національна ґрупа (напр. болгари) розсипана, вона стоїть на дні життя і поступу не має.

Отже, ціле канадійське суспільство поділене на національні ґрупи, які мають свої церкви, клюби і т. ін., між собою беруть шлюби, за своїх завжди дбають і т. ін., але разом з тим ціле суспільство поєднано (інтеґровано) для спільного приятельського життя. В тому поєднанні національні ґрупи будуть рівні між собою, наколи вони є культурно рівні, себ-то: МАЮТЬ СВОЮ ДОБРУ ВЛАСНУ КУЛЬТУРУ, свої інституції і орґанізації і засвоїли і практикують загальну культуру цілої канадійської країни. Таким чином витворюється співжиття окремих національних культур з загальною культурою для добра всіх.

Українці в Канаді (і Америці) живуть своєю національною культурою, яку привезли батьки і діди і яку скріплювали звязками з Рідним Краєм. Одначе та культура неминуче мусить занепадати, бо звязок суспільства ослаблюється, а культурні інституції українців стоять на низькому рівні. Тому українці можуть зійти на низчу ступінь проти сильніших національних ґруп, бо українці не зможуть перебрати їхньої психічної культури, як сказано вище. ТА ТЕ І НЕ ПОТРІБНЕ в такій самій мірі, як і неможливе.

Для українських нових поколінь потрібна ОСНОВА української психічної культури і прилучення, з тією власною основою, до загальної культури. Як основа буде слаба, то й прилучення до спільної культури буде слабим. Рівнож для українських нових поколінь потрібний тісніший національний звязок, щоб українська атмосфера була густішою і ґрунт для культури був міцнішим. Лише живучи великою солідарною і культурно вартісною національною громадою, канадійські українці стоятимуть морально і соціяльно високо.

ЩОЖ ПОТРІБНО РОБИТИ, щоб не тільки піднести культурний рівень канадійських українців, але й забезпечити дальший успішний культурний розвиток молодих поколінь, що є найбільш важним?

Правду кажучи, становище наше з цього погляду є дуже загроженим. З одного боку, перше молоде покоління, що виросло в Канаді від батьків-іміґрантів, не дістали належного культурного українського виховання і охоче відривається від українського ґрунту, легковажно думаючи, що обійдеться без національної культури, яку похоплює дуже поверховно або й зовсім не похоплює. Тілько удари життя, повертають таких молодих українців до свого національного загалу, хоч і без належного усвідомлення. Знаємо приклади деяких лікарів, що безуспішно пробували пристати в прийми до чужого громадянства і мусіли повертатися до свого рідного, "галіційського",— маємо і інші приклади. Добре також знаємо, що українські учителі знаходять працю головно тому, що існують українські громади, які їх потрібують з національного сентименту і інтересу.

З другого боку, наші канадійські установи не були і не є пристосовані до виконання більшої культурної місії. Положення цих установ не ліпшає, а гіршає: стара іміґрація вимирає, нової не приходить, українську книжку читають все менше і менше; старі бібліотеки майже не поповнюються новою літературою, молодь читати по українськи може лише з трудом, пишуть далеко не всі. Рівень української культури стоїть так низько в порівнанню з загальним рівнем, що ПОВАГИ ДО НЕЇ НЕ ВІДЧУВАЄТЬСЯ. До цього прилучилося ще й те трагічне положення сьогодняшнього дня, коли приплив української книги і часописів з Европи припинився, бо українські інституції попали під диктатуру Москви. До цього часу хоч відблиск культурної праці в Краю долітав до Канади, а тепер і того не має.

Що-ж до наших культурних звязків з канадійським загальним суспільством, то й для таких звязків ми не маємо належних ЗАСОБІВ. Навіть, колиб хто хотів учитися української мови, то ми не маємо відповідного словника, ні підручників; припустимо, що якісь школи захотілиб завести вивчення нашої мови, ми не можемо допомогти їм відповідними книгами. Як би хтось хотів познайомитися з нашою літературою — ми не маємо відповідних збірок книг. Яку повагу, яко культурна ґрупа, ми можемо викликати у інших національних ґрупах, коли ми не маємо тут навіть більшого англійсько-українського словника?

Отже, НАШИМ ЗАВДАННЯМ Є: в додаток до публичної школи, піднести українську науку для молоді, особливо молодих батьків і матерів, що вже виховують наше третє покоління; піднести культурне освідомлення дорослих; зґрупувати і підтримати місцеві українські культурні сили: учителів, письменників, учених, музик, артистів і інш.; налагодити систематичне ознайомлення з українською культурою загального канадійського громадянства, витворити для цього засоби — книги, лєкції, інституції.

Практично це зводиться ось до чого:

1) Поліпшити рідні школи і створити централю

Рідної Школи.

2) Налагодити взаємини між учителями Рідної Школи і учителями публичних шкіл.

3) Здавати, друкувати і поширювати систематичні лекції про українську культуру для молодого покоління. Підтримувати українське мистецтво.

4) Поширювати **систематично** українську книжку і книжки в українських справах шляхом кореспондентів, членів, клюбів, базарів книг і т. ін.

5) Видавати твори українських письменників і мистців Канади. Також видавати інші книги, яких не можна дістати з Краю.

6) Видавати словники; англійсько українські підручники; видавати книжки для дітей українського змісту.

7) Поширювати правдиві інформації про українську культуру серед канадійського суспільства.

8) Налагоджувати і всіма силами утримувати культурні взаємини з канадійським громадянством і канадійськими культурними установами для взаїмного добра.

До цього треба додати, що трагічне положення української культурної праці в Краю вимагає від канадійських і взагалі американських українців в міру можливостей надолужити ті втрати, що їх поносить Рідний Край, доповнювати і корегувати те, що витворюється в Краю, в умовах обмеження свободи науки і культурного розвитку. Але Канада, як нова батьківщина тутешніх українців, мусить бути обектом спеціяльної уваги іменно як рідна батьківщина нових поколінь, щоб ці покоління виростали на здоровім мо-

ральнім і висококультурнім ґрунті, в атмосфері злиття двох культур — української основи і канадійського розвитку, на бажаних, вартісних громадян.

А. Господин

ЯК ОСТАП СТАВ СТРІЛЬЦЕМ

Гарного веснянного ранку, старий батько сказав до свого синка, Остапа, як він збирався в школу:

— Через зиму ти, Остапку, ходив у школу, а тепер вже бачиш прийшла весна, то треба буде тобі знов збиратися з худобою на пасовисько. Шкода мені відривати тебе від школи, бо бачу, що ти любиш учитися, але що-ж — ми не багаті, як бачиш самий,— дати тобі помочі не можу. Бачиш, що запрацюємо літом, те й маємо націлорічний прожиток.

Хоч як Остап через ціле літо проводив весело своє молоденьке життя з товаришами на пасовиську серед буйної природи зелених гір,— все-ж йому було жаль покидати школу, де він так любо слухав гарні історичні оповідання вчителя. Ці хвилини були для нього найщасливішими. Та виходу з цього не було. Як батько сказав — так мусить бути.

— Нас багато таких, що мусимо з малку самі заробляти на життя, або помагати батькам в роботі, коли є найкращий час учитися. Та що-ж, літо скоро збіжить, а ми на злість нашій долі — в осені знов підемо в школу! А там — знов буде наш вчитель оповідати про славні воєнні подвиги наших геройських князів, гетьманів, козаків, як князь Святослав Завойовник гордо звідомляв наперед про свій похід на них, що горді Греки, Болгари — мусіли йому коритися. Це було славно! — з захопленням переповідав Остап това-

ришам, бо він умів знайти вихід й розраду в кожній невигідній хвилині.

Кожне таке оповідання, Остап скоро засвоював від вчителя і з Яремком організували нераз з пастушків свої дружини. Остап називав себе Святославом, а Яремко — Хазарським ватажком. Так розходилися в гори та робили воєнні виправи одні проти других. Але Остапова дружина все була побідною.

— Святослав ніколи війни не програвав з противником, то й я не програю,— гордо хвалився товаришам, Остап.

По такій веселій забаві, Остапові дружинники співали, щоб докорити своїм противникам ще більше, що вони слабодухи, програли з ними війну:

Ми всі сини буйної природи,
Високих гір і степів,
Хто заступить нам шляхи й дороги,
Той упа де від ціпків.

Ми не знаємо гніту, покори,
Дух козацький в нас жиє;
Хто з пятном раба на світ родився,
Другів у нас не має.

Втаких хвилюючих забавах збігав пастухам літний час, що зближував їх до любої їм школи. Але їхні мрії не здійснилися...

Зо зміною літньої природи, змінювалась історія людського життя,— надсувалась нова дія.— війна, і, тягнула за собою у вир мілійони людського життя. Сунула навалою московська армія, що йшла завоювати решту української землі для голодної Москви.

— Я ненавиджу москвинів, бо вони знищили Східню Україну, то знищать й нас. Всі будемо боротися проти них,— завзято викрикував Остап з товаришами.

Про школу Остап вже перестав думати, а збирався йти вписатися в Січові Стрільці, бо й вчитель вже пішов у Стрільці.

Вже недалеко було чути гарматні стріли. В селі оповідали, що москвини вдерлися аж під гори, та що стрільці стріляють їх як птахів, що утруднює їм перейти гори. Остап всім цим розмовам цікаво прислухувався й радів з геройських пописів стрільців.

— Тепер вже пора й нам, Яремку, йти вписатися в стрільці.

— Я дуже радо — але мій батько говорив, що таких малих, як ми, не приймають,— відказав зажурено Яремко.

— Приймуть! — сказав гордо Остап. — Завтра раненько я приходжу до тебе й підемо.

— • — • —

Встав Остап раненько, як ще всі у хаті спали, зібрався, взяв хліба й печеного зайця, що його вбив, у пазуху й побіг до Яремка. Дорогу вибрав коротшу, через гори. Остап йшов скоро з таким захопленням, що навіть не бачив, як перед ним зявився страшний медвідь, що з далека ласо глядів на свою ранню добич, якою смачно поснідає. Та не легко було ласому медведеві залякати Остапа, якому вже непершина стрічатися з такими небезпечними приятелями, що в одну хвилину можна попращатися з життям. Він кріпко стиснув топірець у своїй руці, з яким ніколи не розлучався, і скоро глядів, деб йому було вигідніше місце до оборони. Скоро наглянув близенько себе великий камінь, а біля нього високе дерево. В одній хвилі, Остап скочив на камінь, а так вхопив за гиляку й вже був на дереві, бо до цього він був вправлений з малку.

Ще не вспів він оглянутися за своїм приятелем медведем що він робить, як звір вже сидів на камені з розкритою пащею до нього, але було за пізно, щоб його схопив.

— Тепер ми, друзяко поборимося, хто сильніший, ти

чи я,— проповідав Остап до звіря. — Але-ж сидіти мені довго не можна. Мені спішно, а тобі однаково, бо це в тебе тільки й роботи, щоб наїстися.

Нараз нагадав собі, що в нього є кавалок печеного зайця в пазусі. Виняв мясо з пазухи й по кавальчику кидав медведеві в широко-розкриту пащу, приповідаючи:

— Я знаю, що ти добрий мій приятель, то я тебе погощу з раня тим, що сам маю для себе.

Звір скоро присвоївся і вичікував на слідуючий кусок мяса. Остап добре вкріпився на гилі, приготовив топірець, заклав кусник мяса на загострений кінець топірця та поволи спускав його до розкритої пащі медведя.

— От так буде тобі краще, не будеш мучитися лапанням,— приповідав Остап. Звір хапав мясо, а Остап натиснув топірець зі всієї сили так, що він з мясом встряг в горлянку медведя. Звір нагло заревів, почав дерти лапами топірець, але Остап ще дужче напирав на нього.

Невдовзі пробитий медвідь зісунувся з каменя мертвий, а Остап скочив з дерева і пішов дальше.

Вже підходив Остап до Яремкової хати. Цей наглянув свого товариша й вибіг йому на зустріч. Радісно оба привіталися.

— Готовий, Яремку? Перед нами далека невідома дорога,— скоро питав Остап, навіть незгадуючи про свою пригоду зо звірем.

Яремко забрав з хати потрібні йому речі й бистро вибіг за Остапом. Але нагло почув голос свого батька.

— Це куди ти зібрався так зраня, Яремку?

Яремко не любив говорити неправди й сказав батькові свій плян, що йдуть в двох з Остапом вписатися до стрільців.

Батькові неподобалася синкова фантазія, і він наказав йому вертати в хату.

— Таких малих в стрільці не приймають, як ти. А як виростеш, то самі тебе покличуть. А ти, Остапе,

йди до дому та помагай батькові в роботі,— сказав Яремків батько.

— Від свого я невідступаю. Яремко може оставатися в дома. Мені соромно, щоб я так легко відступив від моєї цілі,— сказав вперто Остап і пішов скоро.

Хоч як шкода йому було розлучитися з Яремком, то вже більше незаходив до нікого, щоб недовідався його батько, бо може завернути, а це було-б для нього тяжко непослухати батька, якого так любив.

— Я-ж залишив їм записку куди йду й це буде для них зрозуміло, що я інакше не міг поступити, бо булиб не пустили, як Яремків батько свого сина.

Остап йшов ще скорше, щоб добитися до бажаного місця. Подорозі стрічав він вояків, що переїзджали з ріжними потребами. Він розпитував їх про місцевість постою стрільців. Але на молодого хлопця вояки мало звертали увагу, а навіть сміялися з нього, як він сказав їм, що йде воювати ворога. Прикро було йому, що вояки нерозуміли його бажання і поводилися з ним, мов з дітваком. Та віри в нього не захитали, бо він відчував, що стрільці краще з ним поведуться.

Так роздумував Остап, блукаючи горами, доки не віднайшов прифронтових стрілецьких частин. Побачивши стрільців, з радістю зголошувався до кожного "команданта", щоб приняв його у стрільці, хто жартом вказав йому на кого-будь, бо він на старшинсті ще не визнавався.

Всі "команданти" любили Остапа за його щирість і відвагу, жартували з ним, але радили йому вертатися до дому, а його покличуть листом, як прийде на нього черга.

— Пане четарю,— просив щиро Остап,— коли-ж ви не можете мене приняти, то скажіть мені де знаходиться мій вчитель, а він напевно мені не відмовить цього, бо він так вчив мене в школі, щоб кожний боровся за волю своєї батьківщини.

Четареві було болючо відмовляти прохання ідейному хлопчині, який мав віру в себе, але не міг розуміти того, що він ще малий до такого великого діла.

—Я не знаю, Остапку, де твій вчитель находиться,— відмовлявся четар, хоч знав де є його вчитель-хорунжий, але не хотів поставити його в прикре становище перед своїм учнем, якого він вчив бути ідейним, а зараз мусів би йому цього бажання відмовити.

По довгім ходженню невдалося Остапові відшукати вчителя. Він перестав докучати старшинам, але від свого бажання невідступав, не вертав дому. Ходив між стрільцями і приглядався ріжнородному оружжю, а що був цікавий, то скоро навчився орудувати ним. Ворожі кулі свистіли йому над головою, він не лякався, хоч його остерігали. Стрільці дивувалися такій відвазі хлопчини й дуже його любили за це.

Та Остап снував собі пляни, про які ніхто зо стріль ців ані не подумав. Він завсяку ціну хотів доказати, що він не менше здібний за кожного стрільця, хоч його мають за малого.

Одної темної ночі московські війська скористали з нагоди з темно насуплених хмар та сильно вдарили і прорвали на лівому крилі фронт, а стрільці під напором ворожих гарматніх стрільнів, що вже заходили їм дорогу—мусіли відступити зо своїх позицій. При відступі навіть ніхто не завважив, що Остапа нема з ними. Довго всі жалували за ним, що пропаде такий цікавий хлопчина.

— — —

Дощ падав безперестанку з насуплених хмар, що нависли великими оловяними клубками над самі гори. Остап ходив самітно по окопах, де недавно рвалися ворожі стрільна гармат, що дерли рідну землицю і рвали людське тіло та розносили з залізом по узберіжжах стрімких, любих йому гір, які крили в собі так багато тайни для нього, якої він ще не розумів, але душевно відчував до них якусь невимовну любов.

—Рідна земле!— кільо пролилося крови й життя віддав наш нарід за тебе, щоб не дати ворогові ці наші скарби, де прадідівська кров скропила кожну стопу; де рідні руки обробляли кожну твою скибку мов пишні

квітучі городники; на кожнім кроці ти дишеш духом предків нашої слави. Чи можемо ми зректися цих святощів добровільно для ворога, щоб топтав батьківську кров і славу, а нас, живучих, обернув за своїх рабів?... ніколи цього не буде! — Бреніли слова в Остаповій голові, що аж тепер почав розуміти ці слова свого вчителя, які він не раз промовляв до громади, а тепер він бачить дійсність своїми очима.

Остап переходив задуманий з землянки в землянку, а хмари сіяли безперестанно небесну росу, немов й вони хотіли прийти на поміч Остапові та перешкодити ворогові. Він йшов дальше й дальше... Нараз побачив перед собою вбитого старшину. Підійшов ближче, перехрестився, подумав:

— Може це наш рідний прошитий ворожою кулою?... Але, як пізнаєш, коли всі в однакових сірих одностроях, як сіра наша землиця... Може в нього є якісь записки? Посягнув рукою в кишені, виняв записки й револьвер,— цей мені здасться. Переглянув записки й нічого з них не довідався. Сховав револьвер у пахузу і пішов дальше...

Недалеко почулися притишені голоси, що підходили до дерева зо східцями, що стерчало не далеко. Ці сходи на дереві зробили стрільці для глядачів, що звідти переглядали дії ворожого фронту. Остап скоро заховався в корчі близько цього дерева. Двох офіцерів підійшли до дерева, оглянули його чи не підміноване й подалися сходами в гору, щоб поглянути за відступаючими.

Остап пильно слідкував за їхнім рухом. Тільки вони підсунулися вище сходами на дерево, він оглянувся чи не йде більше Москвинів, вихопив револьвер з пазухи і швидко підскочив до дерева.

—Б ах! бах! бах!..., гримнули револьверові стрільна.

Доки відголоси стрільн відгукнулися в насуплених лісах, що вкрилися мокрим рядном дощу — оба ворожі старшини котилися по гилях дерева на діл, а віти дерева відкидали їх з одної на другу, немов боялися доторкнутися їхньої ворожої крови.

— Це вам за знущання над українським народом!— сказав Остап над побитими, забираючи від них далековиди, револьвери й документи, щоб засвідчитися перед стрілецькими старшинами про свій вчинок серед ворожого війська.

Недалеко цієї події сидів захований в корчах за камінем ранений в ногу вістун Січових Стрільців, що через біль і уплив крові — мусів залишитися, а в ночі думав пересунутися до своїх. Він радісно приглядався вчинкові Остапа, що забуваючи про ворожу небезпеку, крикнув:

— Остапе, славно!... ходи сюди!

Остап почув знайомий йому голос і кинувся до його криївки. Радісно обняв вістуна, але скоро опамятався, що ворог може їх віднайти,— сказав:

— Ми тут не можемо сидіти.

— Щож зробити, коли я не можу ані рушити ногою, так опухла. Ти, Остапку, втікай, а я останусь тут.

— Ні, я вас не покину, хоч би мав рзаом з вами попасти у ворожі руки. Ану, вставайте, спирайтеся на мене, та пересунемося в кращу заховку. Я знаю ці місцевости, а в ночі дістанемося до села.

На другий день стрільці відбили ворога. Вістун зголосив у команді Остапа й розповів про його вчинок, та передав документи забрані Остапом від вбитих ворожих старшин.

Командант надгородив Остапа й наказав приняти його в стрільці. Це була найкраща хвилина в його життю, коли він став справжнім оборонцем своєї батьківщини з признанням.

Так Остап впертістю, відвагою, став стрільцем.

ДЕ НЕМА ПОРЯДКУ, — УСПІХУ НІКОЛИ НЕ БУДЕ.

А. Господин

Г.П.У. ПРОСЛІДМУЄ ЛІТЕРАТУРУ СТАРИХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

По захопленню України московськими большевиками, з початку ще кілька років можна було читати, а то й друкувати твори старих українських письменників, бо вже жандарської цензури старого режиму не було, а люди думали, що тепер під владою "робітничо-селянською", можна спокійно розвивати свою культуру, мистецтво і т. п. в національному дусі, як це большевики в початках проповідували, доки не захопили влади. Добродушні українці повірили підступним москвинам як це вже було нераз у нашій історії. Коли-ж червона Москва почула себе вже трохи безпечніше на українській землі, як слабодухи раділи, а противників перестріляно — наставили так зване літературне Г.П.У., щоб прослідили шкідливі твори давніх українських класиків. Різні "знавці літератури" кинулися на випередки "прослідувати". Шукали й сперечалися й одним словом — всі твори українських письменників були шкідливі для Москви, бо не були писані по марксівсько-ленінській лінії. Е. Кирилюк відкрив у творах І. Котляревського небезпечного буржуя. "Котляревський писав для дворянського поліційного читача, творив в інтересах свого класу, був вірною опорою царського уряду". А Н. Каганович прослідив творчість Лесі Українки і пише, що вона "творила крізь призму ідеольогії буржуазного радикалізму". Марко Вовчок, що описувала злидні селянського життя й сама жила в тяжких матеріяльних обставинах — "виявляла прагнення буржуазії". П. Мирний, — каже М. Агуф, був "ліберального народництва", що проводив "ідеольогію українського буржуазного націоналізму". і т. п.

Коли-ж візьмемо під увагу імена тих людей, що переглядали твори українських письменників, то бачимо скілько вони розумілися на їхнім змісті. Але попа-

лося також й Коцюбинському, Н. Левицькому і багато другим письменникам. Та по такім шкідливім клясуванню для українського народу, коли почалася революція з боку щирих українських письменників, що хоч були нового вже марксівсько-ленінського напрямку, але бачили, що тут йде не за прослідження шкідливої літератури, але на знищення всего що українське. Почалася полеміка, яка опрокидувала несправедливий закид одному чи другому письменникові за його твір.

Червоні з Москви побачили, що тут вже трохи тяжко приходиться, змінили плян і дозволили видавати твори декотрих письменників, але чека повикидала деякі уступи, а то й сторінки, по чім твір тратить всяку вартість.

По заняттю большевиками західних українських земель, бачимо, що є вже й тепер багато таких слабодухів, які не здають собі справи з того, що в Західній Україні одинока наша твердиня, де була розвинулася за мозольні народні гроші дуже гарно українська література, наукові інституції, кооперативи і т. п., що зараз большевики так нищать, як на Східній Україні.

Другим разом наведемо факти як знищено літературу й письменників.

ПІД РОЗВАГУ

Людина є такою, якими є її думки, а думки людини є такими, яке є її виховання.

Найбільший український народний діяч і письменник, Борис Грінченко, в своїй книжці: "РІДНА ШКОЛА" сказав таке: "Щоб народ вічно був нічим, нічого не знав, був безсильним і вічним попихачем других народів, — то вчіть його чужою мовою, або, не вчіть нічого".

ДЕ НЕМА ПОРЯДКУ, — УСПІХУ НІКОЛИ НЕ БУДЕ.

І СЛОНІ ГУРТОМ БОРЮТЬСЯ ЗА СВОЇ ПРАВА

Дочка священника з Галичини, Софія Яблонська, через кілька років постійно мандрувала по далекім африканськім то знову азійськім світі і дуже живо описує ці свої подорожі. 1939 року появилася її книжка "Далекі Обрії", в двох частинах, в якій наша письменниця дуже цікаво описує свою мандрівку з Парижа через Середземне Море — африканський порт Джібуті, — азійський Індокитай,— Сіям і Камбоджа — через острови Ява та Балі до Австралії, а відси далі до Нової Зеляндії — на "острови під вітром" — серед Спокійного Океану. В цій книжці дуже живо зясовано тропікальну природу далеких країв, звичаїв африканських, азійських, австралійських та інших тубильців і кольоністів, а також звірят. Нижче друкуємо виїмок з цієї книжки, опис спільної боротьби слонів за свою волю, яку авторка бачила підчас прогульки автом в азійськім Індокитаю.

Цим разом промовлять навіть слоні, що в гурті краще".

Редакція

По тижневім побуті покидаю столицю Камбоджі Пном - Пен, відвідавши там королівський замок, королівську "святиню золота", якої стеля вся позолочена, а підлога вся виложена срібними плитками,— королівські танечниці і білі слоні, та всякі інші королівські скарби, що закривають маловажного короля, посадженого французами на престіл на показ,— для заспокоєння тубильців та свого власного сумління.

Мій побут я закінчила кількома візитами у багатім музею, де бачила масу прегарних зразків славної кмерської різьби у камені, срібні та золоті та чудово барвні, шовкові тканини. При тім музею французи заклали кілька варстатів, де камбоджани вивчають, як ткати та різьбити на спосіб своїх предків кмерів,— який вони майже забули. Ці зусилля відновити забуте

мистецтво цего колись славного народу є найбільшою заслугою французів,— яка дозволяє легше вибачити їм те, що вони є кольонізаторами Індо-Китаю.

Із Пном-Пену виїжджаю ввечір, щоб здобути один день більше у тім прегарнім краю та щоб омінати гарячих днів, коли така довга їзда автом дуже томлива. Хочу зберегти з цего краю самі гарні враження. Вираховую так, щоб їхати цілу ніч, та щоб приїхати в Анґкор, місто святинь, з самим сходом сонця!

Перед автом біжить рівна дорога крізь густий ліс, звідки долітають сильні пахощі непомітних квітів і мідяний спів вільних коників. Яка маса співає їх у тім одним хорі, що счиняє такий неймовірний галас своїми маленькими ротиками? Певно по кілька десятків під кожним з безлічі дерев, і всі нараз гомонять, передають небові вдячність за трохи нічної прохолоди по спекотливім дні, а може теж виспівують красу цієї зоряної ночі?...

Їдемо, їдемо... все вперед, рівною дорогою попід зелений тунель вічного лісу. Над ранком ліс рідшає, зникають дерева — велитні сповиті у гущавину ліян і плющів. — Нагорі тут і там крізь проріділе галузя видно клаптик фіялкового неба. Скоро світанок!... Затихають пільні коники, від лісу повіває вогністю...

Здалека чуємо якийсь дивний плюскіт, наче скору течію потоку по гірській бурі. Шофер - тубилець відразу пізнає ці звуки.

"Це стадо диких слонів",— каже він зовсім спокійно. Вони біжать у напрямку дороги, до нас.

Галас ще наближається і з лісу вибігають три величезні слони у шаленім бігу. Шофер зупиняє авто, бо перервати цю дику погоню булоб дуже необережно. Він пояснює мені, що напевно їхня "карна виправа" на якусь людську оселю, де видно когось з них тубильці образили. Це, мовляв, часто трапляється серед цієї солідарної раси.

—Якже ви можете відгадати їх наміри?— питаю з недовірям.

—Це не вперше трапляється в тих околицях, що

слоні нападають на оселі. Кілька днів тому вони знову знищили одну оселю побіч Кеп, за те, що хтось з тамошніх пустив стрілу на одного слоня, як він обідав город бананів! Слон утік зі стрілою, але на другий день над самим ранком несподівано на цю оселю налетіло ціле їх стадо, і знищило її до тла!

—А звідки ви знаєте, що й цим разом це "карна виправа?" Може вони попросту біжать до водопою?...

—Ні, ні! До води вони йшлиб спокійно і не перебігалиб дороги. По них зараз видно, що вони розлючені. До води їм не булоб чого поспішати, вона перед ними не втече.

— А оселя втече?— я спитала усьміхом.

— Ні, тільки до атаки на село їм треба відваги. Вони так дико біжать, щоб збільшити свою лють та бажання пімсти. Втома і спрага від того довгого бігу вистачать, щоб загострити їх злість. У спокої ці велитні за мягкі, за добрі, щоб бути здатними до такої кривавої помсти!

—Кривавої?— я перепитала знову зі здивуванням. Вони-ж пречінь не їдять людей?

—Ні, але толочать під ногами, хто тільки попаде їм на дорозі! Інших здоганяють, і зловивши ззаду трубою обкрутять два-три рази та кидають людиною об якесь дерево або у воду...

—Неймовірне?— шепочу про себе і дивлюся на десятки диких слонів, що люті, засліплені бажанням пімсти біжать кудись вперед, хоч нас, недалеко, край дороги, вони чомусь не чіпають...

— Так чому-ж на нас вони не звялять своєї люті?...

— Ми-ж їм нічого злого не зробили. —Навпаки, навіть зупинилися, щоб дати їм перехід. —Тонка психольогія шофера - фільософа імпонує мені.

— Вони певно не бачать нас.

— Певно бачать, а якби і не бачили, то вичулиб нюхом нашу присутність! Але їм зовсім не охота нас зачіпати. Вони вже знають і не люблять страшного вереску авта, що скоріше бігає від них. Вони знають, що його не варта зачіпати.

— Чи вони вже коли нападали на авто?

— Ні, не думаю.

— Так звідки-ж вони знають, що від авта їм нема небезпеки?

— Бо слоні дуже мудрі. —Їм вистане чути надприродний вереск авта та бачити, як воно шалено і невтомно біжить, щоб зрозуміти, що в нему сидить якась надприродна сила, та що краще уникати зачіпки!

Саме через дорогу перебігають останні два слони,— наїжені з задертими хоботами — страшні. Дивлючись на них, я зрозуміла, чому матері залякують ними своїх дітей! Вони кажуть їм не їсти мяса на ніч, щоб їм не приснилися "дикі слоні у погоні."

Слоні вже перебігли. На столоченій дорозі вже впав пил, а шофер все ще нащось чекає. Врешті я спитала, чого саме.

— Чекаю ще на "недокровних", бо вони могли лишитися ззаду — відповідає закуривши цигарку.

Але немічних видно не було у тім стаді і ми надаремне на них чекали.

Я думала над способом, якби попередити оселю перед небезпекою, яка загрожує їй, бо я вже розуміла, що їх нічого не стримає, ні плоти, ні високі хати, які тубильці ставлять перед іншими звірятами. Я заздалегідь уявляла собі жах дітей з цієї оселі та розпуку матерей з малими немовлятами при грудях, безсилля немічних старців, та останні крики нещасливих.

Відповідь шофера, ще більше засмутила мене.

— Нема ніякої ради! Якби це ніч, то хоч вогнем можнаб зупинити їх,— але досвіта полумя менше лякає їх. Вони не зупиняться, тільки звернуть з дороги, щоб уникнути його...

— А попередити оселян? Автом ми скоріше там можемо бути?

— Не скоріше, бо вони біжать впоперек. Зрештою требаб було нам знати куди їхати, куди вони біжать, до якої оселі?

— Так що-ж зроблять бідні оселяни?

— Втечуть з оселі!

— Якже втечуть, коли слони несподіваю на них нападуть?... Слони прецінь скоріше бігають за нас?

— Зате їх біг здалека чути. Є досить часу. Ви-ж самі чули, хоч стукотів мотор і ми начас зупинилися на сто метрів перед ними. В затишній оселі їх можна почути здалека. Зрештою,— він додав, якби на своє виправдання — це вина самих тубильців, що не вміють вшанувати волі тих мстивих тварин.

— А може вони й не знали чим образили їх?

— О, ні, ні! Слоні за мудрі, щоб за будьщо ображувалися і мстилися. Вони найчастіше мстяться на тих, що помагають білим у полюванні на них.

— Чи і тигри також мстяться?— я запитала з деяким неспокоєм, згадавши наших ляосян, що помагали нам у полюванні на них.

Нема сумніву, що ці горді звірі навіть людям не вибачать образи,— думаю з сумом і радістю. З радістю за те, що хоч між звірятами істнують цілі стада, які примушують навіть людей шанувати їх волю та боятися їх солідарної сили.

С. Яблонська

З ЦІННИХ ДУМОК ДАРІ ВІКОНСЬКОЇ

(З книжки "За силу й перемогу".)

Нація — це наше збірне "я" — наша колиска і скарбниця, наш корінь і будучність у тяглості віків, наше дерево життя, якого всі ми є листками, що одні спадають, а нові ростуть.

Одно з чергових непорозумінь з життям — це погляд, неначеб все "легке" було чимсь додатнім, бажаним; тимчасом, як все "трудне" — чимсь небажаним, відемним. Осягнути або дістати якусь річ легким способом, можливо без всяких особистих зусиль— досі ідеал нашого пересічного громадянства.

Це ідеал духово та морально низько розвиненої людини з рабською психікою. Ідеал людини, без особистої гідности, особистих вимог до себе. Ідеал людини, якій чужий панський жест дарувати іншим, але яка зате охочо приймає або вижебрує дурнички.

Людина з виробленим почуттям самопошани, гордости та власної гідности, ніколи не бажає легкого хліба, дешевої насолоди, чужої помочі або протекції. Для неї одно конечне: мати змогу ставитися з пошаною до самої себе.

Хто не відчуває патріотизму, як органічної частини власного життя, той не відчуває його взагалі. Тоді слово те залишиться порожньою формулою і людина життєвим розвитком. У кого любов до батьківщини не все присутня, цебто тотожна з ним самим, з його радощами, смутками, ідеалами, в того приспана вона, або вона — самообман.

Тоді справді кохаємо, коли це почування втискається в наше щоденне життя, впливає на хід наших думок, удуховлює кожний вчинок своєрідним змістом. Такого також є справжня любов до власної нації і тільки така любов плідна, що сама є плодом живого звязку з дійсністю.

Треба любити чинно, не пасивно. усвідомляти собі, що кожна, найбільша річ часова, виставлена на небезпеки, зміни. Бути безнастанно чуйним. Слідити за всім, що діється довкруги. Тоді навчимося цінити те, що нам потрібне; любити — до безтями любити — що для нас дороге; бути готовим кожної хвилини, боронити одне й друге. Бо на тім полягає казка життя: любити — і вміти боротись, героїчно боротись, за своє найдорожче.

ПРО БЕЛЬГІЮ

Бельгія від унії в Утрехті (1579 р.) була провінцією Еспанії. За її посідання суперничали між собою, неразі зі зброєю в руках, Еспанія і Франція. В 1815 році, на Віденському Конгресі прилучено Бельгію до Голяндії і створено з них нідерляндське королівство. І хоч в Нідерляндах процвітав буйний промисл та торговля і з того була велика користь бельгійським фабрикантам та купцям, бельгійці не були вдоволені з нового порядку речей. Незадоволені були тому, що в тій новій державі голяндці були громадянами першої кляси, а вони — бельгійці, другої, хоч мали мати з ними рівні права. І так — урядники, офіцери виходили головно з голяндців, а ще й до того почали на бельгійські землі вводити до урядів голяндську мову. Виступали проти того представники і посли бельгійські в Генеральних Станах та домагалися там більших прав і волі для бельгійського народу. Відриватися від голяндців вони спершу не думали. Але, коли повіяло неспокійним духом з Франції в 1830 року, як повстав там в імя кращого ладу та волі французький народ— бельгійцям передалися революційні настрої від сусіднього народу. І дня 25-го серпня, 1830 року, коли в бельгійській столиці Брюсель ішла опера, в якій були натяки на свободу,— публика розгарячившись, почала кликати:

"Зробімо так, як французи!"

Розпалена юрба кинулася на поліційні станиці та редакцію урядового щоденника.

З того й почалося. І хоч зразу не було в бельгійців ясної думки творити власну незалежну державу, так дальші події довели до того. Міщанство й узагалі багатші верстви бельгійського народу не дуже то квапилися зривати з голяндцями, бо їм добре жилося. Повстала незгода між самими бельгійцями. І прихильники думки, що не треба відриватися від нідерляндців, а тільки жадати для себе ширшої самоуправи, покликали до Брюсель голяндське військо, щоб завело там лад і спокій. Коли голяндське військо вступило до

Брюсель, мешканці стрінули його озброєні на барикадах. Три дні намагалися голяндці взяти барикади приступом та мусіли перед завзятою постановою брюсальців відступити і покинути місто.

З керівників повстання створився Тимчасовий Уряд і проголосив Бельгію незалежною державою. У відозві до народу писали:

"Поплила бельгійська кров, той пролив шляхетньої крови зірвав всякі вузли, бельгійці розвязані!"

Голяндський король старався в мирний спосіб залагодити бельгійців, та дарма. Тоді голяндці звернулися по поміч до тих держав, які підписували віденський договір 1815 року, бо бельгійці порушили його незмінні постанови. З тих держав перша Московщина збиралася йти "втихомирити" ворохобних бельгійців. Та Франція й Англія заступилися за ними. Вони признали в грудні 1830 року Бельгію незалежною державою. Бельгія стала королівством, а королем її Леопольд, князь Кобурський. Але тільки зявився Леопольд в Брюсселі, як проти нього вирушила 50-тисячна голяндська армія. Спинити хотіло її бельгійське 10-тисячне військо, та з бою вийшло розгромлене. Від крайньої біди вирятувала Бельгію кількадесятьтисячна французька армія, що поспішила їй з допомогою і прогнала голяндців. Тим і рішено долю вільної, самостійної Бельгії. Правда, не всі бельгійські землі знайшлися у вільній державі, дещо лишилося при Нідерляндах. В 1832 році, при допомозі французького війська, вернулася до вільного матірного пня важна твердиня Антверпія.

Та не дуже великими жертвами, здобула Бельгія волю. У своїй незалежній державі числом невеликим, але енергійний бельгійський народ виріс у поважну культурну й господарську силу. А коли прийшла велика війна (1914) і Бельгію окупували німці,— бельгійці пережили важні дні, як й зараз переживають в друге, від німецького нападу, де зазначили свій великий патріотизм та посвяту, ставлячи відважно чоло німецькому наїзникові.

М. Іванишин

РОЗВИТОК ТЕХНІКИ

До розвитку техніки спричинилося два чинники:— КАПІТАЛІСТИЧНА СИСТЕМА ВИРОБНИЦТВА І НАУКА.

В добу февдалізму розвиток техніки був майже не мислимий з тої простої причини, що виробництво не велося в цілях продажі, але власного запотребования. В капіталістичній системі справа мається якраз навпаки: виробництво ведеться не для власного запотребования а на продаж. Щоб сконкурувати свого противника на світовому ринкові капіталіст мусить розвивати техніку, вводячи нові поліпшення, бо це спричиниться: 1,— до безпосереднього здешевлення товарів, а 2,— до посереднього піднесення зиску підприємства.

Здешевлення товарів добре й для робітника а проте робітники не дуже то вдоволені із розвитком техніки, просто тому, що уважають всякі уліпшення своїми конкурентами. Ми зараз побачемо чи робітники мають раці чи ні.

За часів давнього Риму, виріб одної пари черевик брав пяти і пів дня. В Англії в 1907 році, 121,000 робітників виробляли денно 8,000,000 пар черевиків, а в 1930 році 108,000 робітників виробляло денно вже десять міліонів пар черевиків. Іншими словами, кожний робітник занятий в фабриці черевик в Англії, 1930 р. виробляв денно 92 парі. Незвичайно яскравий примір розвитку техніки, що відібрала працю багатьох тисяч робітників.

Та це тільки початок розвитку. В Лос Енджелес, Каліфорнії, сьогодня є така машина, що при її помочі, двох людий виробляє 1000 пар черевиків денно. Це робить на одного робітника денно аж 500 пар черевиків.

ків. Прямо неімовірна річ. Фабрики черевик мають тепер машини в формі величезного колеса, вони так споряджені, що за одним оборотом прибивають 200 підошев. Ніпон має ще кращий винахід, бо прибиває 264 подешві за одним потисненням ручки.

Чехословаччина, в 1933 році, подано новинку, що славна фабрика "Бота", має винахід, що робитиме автоматично черевики і чоботи. До машини накладається шкіри і ниток а з неї готові, тільки без шнурівок, будуть викидати черевики.

Коли хто думає, що такий винахід не можливий, то най постарається уявити собі ось який винахід:

Колбурн, з Толідо Глес, в 1933 р. придумав машину, що виточує шкло, його рубає, складає в скринку, забиває, ліпить наліпку з написом що в тій скринці знаходиться, пише адресу, зносить скринки в призначене місце і видуває 552 жарівки на мінуту. Вся ця робота виконується автоматично при обслузі тільки двох людий.

Інжініри, будучи цілком не задоволені із цеї машини, побудували нову, яка видуває 1100 жарівок на мінуту або 531,000, більше як пів міліона на день. Це одиноке уліпшення машини викинуло на вулицю не багато тільки 9,000 робітників.

РОСЛИНА, ЩО "МАЄ СИЛУ ДИНАМІЧНУ"

Недавно винайдено новий процес обрібки волокна який робить практичним вирібництво матерій з таких рослин, яких досі у виробництві не вживано.

Особливо відноситься це до рослини відомої протягом довгих віків, яка називається "ремі". Виглядом вона подібна до кропиви. Волокно її довге на 22 цалі. Жадного клопоту нема з її збором, як це мається із збором бавовни, до якої треба спеціяльно побудованої машини. Ремі можна жати жниваркою як пшеницю. Збір з одного акра виносить 1500 фунтів волокна тоді, коли пересічний збір бавовни виносить заледви 150 фунтів. До цього, Ремі в теплих краях, можна збирати три рази в рік.

Матерія вироблена з ремі є кілька сот раз сильніша від матерії вовняної, а навіть сім разів сильніша від матерії вовняної. Дуже добре краситься, а що найголовніше, можливе автоматичне приладження прядива. Це більше як щонебудь промовляє за здешевлення матерії та розвитком нового конкурента, перед яким не встоїть ні одна фабрика полотнів. Це означає, що такі індустрії як вовняна, лляння, бавовняна й шовкова з гори засуджені на загибіль. Тільки держава моглаб їх урятувати, даючи їм відповідну фінансову допомогу. Це є власне тою головною причиною, що стоїть проти повного розвитку виробництва із ремі. А про те вона завойовує світовий ринок кожного дня в примішці з вовною, та шовком.

Ремі може позбавити життєвих средств і лісорубів, котрі працюють для папірень, бо ремі надається й до виробу паперу й то такого, що голими руками його ніяк не можна роздерти. Багато несподівано ще може статися нім скінчиться війна.

М. І.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В КАНАДІ

В місті Вінніпегу, найбільшім українськім центрі в Канаді, засновано нову орґанізацію: "ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ", або, в англійській мові: Кенедіян Украініен Едукийшонел Есосійшон. Товариство це є неполітичне, отворене для всіх національно свідомих українців і українок.

Завдання Товариства зясовані в статті про: "Проблєми Української Культури в Канаді" і — в статуті. Коротко — ці завдання зводяться до піднесення і поширення української культури. Впершу чергу Товариство займеться складанням англійсько-українського словника і англійсько-українських книг для шкіл, а також виданням книг і рефератів та поширенням української книги.

До членства в Товаристві і до праці прилучається широке громадянство, учителі, письменники, наукові фахівці, діячі мистецтва і інші робітники на полі культури. Членська вкладка — доляра річно.

Закликаємо ВСІХ щирих українців вписатися в члени Товариства і в міру своїх сил і можливостей допомагати українській культурі. Одиниці з дальших місцевостей можуть записуватись до центрального відділу яко члени-коресподенти, а там, де є можливість заложити місцевий відділ, просимо зорґанізувати певну групу членів і такий відділ створити. Особливо звертаємось до діячів рідних шкіл, учителів публичних і рідних шкіл, диригентів хорів, музик авторів, членів зарядів українських товариств і всіх активних одиниць обізватися на цей заклик до нашого заряду.

Докладніші інформації в справах орґанізації і перших кроків праці будемо давати на запрошення.

Адреса Товариства:

Canadian Ukrainian Educational Association
667 Flora Ave., Winnipeg, Man.

З щирою повагою: ЗАРЯД Т-ВА У. К.
Др. М. І. Мандрика, голова, І. Іванишин, секретар,
Стефан Скобляк, скарбник.

КОЛИ АЗІЯ ТОРОЩИЛА ЕВРОПУ.

"На небі — Бог! На землі — Ха Хан, що є воплоченням божої всесили, цар всего людства!"

Такий був текст печатки "безмежно могутнього" і "справді надлюдського" — Джінґіс Хана. Рідко хто небудь у світі виписав собі більш самопевні слова. Але мабудь ніхто продовж цілої історії людства не виписав собі такі слова, як саме Джінґіс Хан.

Супроти головокружної карієри, супроти великанських подвигів того монґольського імператора бліднуть подвиги найвизначніших европейських вождів і володарів, блідне слава Олександра Великого, Ганнібаля, Цезара, Наполєона. Бідолашний монґольський пастушок творить з нічого наймогутнішу військову державу історії. Від Мадярщини, Шлеска і Польщі на заході, аж до Кореї на далекому сході — існувала одна великанська імперія. Продовж трьох, чи навіть чотирьох поколінь підчинявся величезний простір нашої землі між Андріївським та Китайським морями, між сибірською тайґою і Ґанґесом одній волі й одному законові — законові степу, а це закон залізний і невимолимий.

КИЇВ У ЗВАЛИЩАХ.

Уявім собі картину тодішних часів з половини 13-го століття:

Всі народи Азії є обєднані в тій одній великанській імперії, всі релиґії світу є тут заступлені. І коли воєнні походи Наполєона коштували чотири міліони людських жертв, то не витримують вони порівнання з монґольськими походами. Тоді людське життя було зовсім безвартісне. Монголи у своїх завойовницьких походах — головно у перших — не знали інших середників "пацифікації", як вирізання населення найденої країни аж до останнього чоловіка. Їхні трофеї — це "піраміди перемоги" складені з десятків тисяч болію-

чих черепів. Цілі міста, багаті столиці змітають вони вогнем і мечем буквально з поверхні пересиченої кров'ю землі й заміняють все у безмежні поля на яких пасуться незмірими табуни їхніх коней. Завмирає хліборобство, з культурних надбань здобутих країн не остається нічого. Нинішний низький культурний рівень величезних просторів Азії слід відрахувати саме в "заслугу" монгольського володіння.

Воєнні виправи Джінгіс Хана й Тамерляна були в загальному бездумним і одиноким в історії походом руїни і знищення, походом проти людського життя і культури, небувалим і жахливим танком смерти. Джерельні історичні причинки, китайські, перські та сирійські літописи, европейські хроніки аж кишать жахливими, незрозумілими просто подробицями тих часів.

В столиці України Київі — це було в 1238 р. — скидають з мурів міста монгольських послів, що прибули домагатися признання монгольської влади над Україною. Кілька місяців пізніше, Київ уже не існує на поверхні землі. У безприкладному пеклі руїни, у жахливій кровавій різні находить "золотоверха столиця" свій кінець. Мучення до смерти старців, насилування жінок, масакра малих дітей — приймають тоді, навіть у монгольському розумінні, жахливі розміри. Серед руїн пишного міста блукають на півбожевільні постаті недобитків, а сморід розкладу десятків тисяч непохоронених трупів є такий невиносимий, що навіть Монголи виминають місто, називаючи його раз на все "Му-Баліг", цебто "місцем страждань". Ще пять літ пізніше находить там папський легат Пляно Карпіні: "безмежну кількість людських черепів і костей, що валяються по полях". А на місці де стояло наймогутніше і найбагатше місто України, стоїть всього 200 домів.

Гуляґу, що був мабуть найбільше жорстоким і безоглядним із всіх монґольських вождів, вирізує в пень мешканців 143 міст, Тамерлян відрубує в Іспагані в одному лише дні, сімдесять тисяч голів. А коли вдобув він одно з найбагатших міст Малої Азії, Сівас,

озлоблений обороною його мешканців дає приказ все населення живцем закопати в землю. І коли було чути ще хропіт душених під землею людей, приказує на витоптаній поверхні розложити шатра своїх вояків. В Мезопетамії, на румовищах спалених міст ставлять Монголи "піраміди перемоги", а кожна така піраміда складається з 10 тисяч людей, яких Тамерлян приказав кинути живцем у вапно, щоби так скамяніли. А в своїому поході на Індію, дає Тамерлян такий приказ своїй 800.000-ній армії: "Кожний з моїх вояків має принести одну відрубану голову. Хто не виконає приказу — тому буде покладена його власна голова перед ноги".

З Друкарні Просвітнього Видавництва
"ПРОМІНЬ"
623 Селкірк Авеню, Вінніпеґ, Канада

Є на що глядіти...
Є на що надіятись..

Shea's

Для підкріплення Добірне Пиво

Телефон; 96 361

ПИЙТЕ

MEXICOLA

— виробляє —
УКРАЇНСЬКА ФАБРИКА
ZERO BOTTLING WORKS 90 Lorne Ave. :: Phone 53 999
WINNIPEG, MAN.

АДВОКАТ-НОТАР
С. САВУЛА

Полагоджує всякі судові справи, земельні, тестаментальні, розводові і старокраєві.— Вироблення горожанських паперів.

S. SAWULA
305 Confederation Life Bldg.
На Мейн Стр. проти Сити Галл
Office Phone 92 917.

Residence Phone 55 280
WINNIPEG, MAN.